

duhovno spojijo z narodom, ki mu starši služijo.

Knjiga je bibliografija izbrane slovenske mladinske literature, v kateri so zastopani v prvi vrsti vsi glavni sodobni slovenski pisatelji, ki se ukvarjajo s pisanjem za mladino in ki so jim pridruženi še nekateri starejši pisci, mojstri slovenske mladinske knjige.

Sodelavci bibliografije — slovenski in nemški — so naslednji: M. Šircelj, D. Kramberger, A. Glazer in še dva Nemca, W. Scherf in A. Stadler kot zastopnika mednarodne mladinske biblioteke v Münchnu, ki je delo pripravila za tisk.

Na čelu knjige je uvodni članek W. Scherfa, ki na kratko, na štirih straneh, podaja pregled slovenske mladinske literature; sledi še kratek zaznamek literature o tej književnosti, pri čemer pa se avtor ne omejuje samo na tozadevna slovenska dela, temveč navaja tudi nemške in srbskohrvaške vire o slovenski mladinski književnosti. Na kraju opozarja še na izčrpno predmetno literaturo, objavljeno v publikaciji *Otrok in knjiga*, I. (Maribor 1972).

Celotna bibliografija obsega naslove 164 del, med katerimi je 50 posebej zaznamovanih z veliko začetnico B, kar je znak, da sodijo v vrh slovenske mladinske književnosti, kakor so npr. Levstikove *Otroške pesmice* in Martin Krpan ali pa *Otona Župančiča Ciciban* ali *Kanglica* itd. Avtorjem enot, ki so zaznamovane z B, so posvečene daljše in izčrpnije bio-bibliografske opombe, ki so jih v glavnem napisali M. Šircelj, D. Kramberger in tudi A. Stadler, v manjši meri pa A. Glazer. Te anotacije so pisane gladko, pregledno in brez vsake učenjaške navlake, tako da dobro in v zadostni meri služijo informaciji o pisatelju. V celoti pa bo bibliografija, ki je nastala iz vzornega sodelovanja slovenskih avtorjev in zastopnikov mednarodne

mladinske knjižnice v Münchnu, prav dobro in koristno služila svojemu namenu.

France Dobrovoljc

Katalog rokopisov Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. [Izšla 2 zvezka:] **Ms 1 — Ms 99.** (Prir. Marijan Ozvald s sodelovanjem Branka Berčiča.) Ljubljana, NUK 1976. 42 + (I) str. 8°. — **Ms 700 — Ms 999.** (Prir. Branko Berčič.) Ljubljana, NUK 1975. 118 + (I) str. 8°.

Slovenske knjižnice hranijo obsežne zbirke rokopisnega gradiva, med katerimi je najbolj bogata zbirka Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Njenih dvesto let je ustvarilo to bogastvo, ki je neprecenljivo zlasti glede srednjeveškega gradiva, zbranega v knjižnici koj na začetku njene poti iz ukinjenih samostanskih in drugih knjižnic. Od tam so se zvečine natekla tudi latinska in nemška dela domačih in tujih avtorjev iz 16.—18. stoletja, ki skupaj s prejšnjimi pričajo o duhovnem instrumentariju, ki ga je pred stoletji uporabljal človek v našem prostoru in pomeni zato predvsem dragoceno splošno kulturno dediščino in izročilo. Za raziskovanje slovenske kulturne, zlasti literarne zgodovine pa je nadvse pomembno gradivo iz novejših dobe do sedanjosti (dela, korespondenca, osebni dokumenti in cele zapuščine pisateljev, pesnikov, znanstvenikov, umetnikov in drugih kulturnih delavcev 19. in 20. stoletja).

Rokopisno gradivo NUK je bilo doslej večkrat popisano. Za knjižnične evidence sta obdelala starejše gradivo bibliotekarja J. K. Likawetz (1836—1850) in J. Glonar (po 1918), novejše gradivo pa so raziskovali bibliotekarji M. Boršnik (1945), A. Gspan (1946—1962) in B. Berčič (1951—1974). V javnost pa so

doslej prišle informacije o posameznih rokopisih zlasti v znanstvenih raziskavah o posameznih avtorjih (npr.: v zbirki Korespondence pomembnih Slovencev, Lj. 1934—; v izdaji Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev, Lj. 1946—), javne skupne obdelave pa so bili doslej deležni predvsem starejši rokopisi, vendar v okviru določene tematike: M. Kos in F. Stelé sta obravnavala srednjeveške rokopise s paleografskega in umetnostnega gledišča (Srednjeveški rokopisi v Sloveniji, Lj. 1931), v obliki informativne razprave se je z njimi ukvarjal B. Berčič (Mittelalterliche Handschriften der National- und Universitätsbibliothek in Ljubljana, München 1965), rokopise z glasbeno vsebino sta dokumentirala J. Höfler in I. Klemenčič (Glasbeni rokopisi in tiski na Slovenskem do leta 1800, Lj. 1967), mlajše filozofske rokopise je obdelal P. Simoniti (Latinski filozofski rokopisi 16. do 18. stoletja v NUK v Ljubljani, Živa antika 20(1970), str. 279—297), slovanske rokopise pa je obravnaval V. Mošin (Kopitarjeva zbirka slovanskih rokopisov in Zoisov cirilski fragment iz NUK v Ljubljani, Lj. 1971). Sistematične objave celotnega rokopisnega gradiva NUK pa doslej še nismo imeli. Prav to pa je bil namen dela, o katerem poročamo, da nam da celovito in na sodobnih znanstvenih načelih temelječo obdelavo gradiva, ki naj bi prispevalo k njegovi večji dostopnosti in uspešnejši znanstveni uporabi.

Prvi od navedenih zvezkov (Ms 1 — Ms 99) obsega najstarejše (srednjeveško), drugi (Ms 700 — Ms 999) pa najmlajše gradivo (del 19. in 20. stoletje). Nadaljnji zvezki bodo objavili vmesno gradivo (16.—18. in del 19. stoletja). V primerjavi z dosedanjimi objavami se nam zdi metoda obdelave v naših zvezkih na prvi pogled zelo suhoparna. Morda bi si kdo želel podatkov ali celo ekskurzov o kulturnozgodovinski

pomembnosti avtorjev in njihovih del, o iluminacijski opremi starih kodeksov, o paleografskih dokazih za njihovo datiranje in še o marsičem, s čimer se pač lahko ukvarjajo le tematske obdelave gradiva. Metoda naših zvezkov pa je zgolj bibliografska in so ji pomembni le bibliografski elementi, s katerimi hoče podrobno, natančno in sistematično popisati gradivo. Narava in oblika gradiva sta zahtevali predvsem dva načina bibliografske obdelave: enega za rokopisne knjige in drugega za drobno gradivo (zapuščine). Bibliografske elemente popisa, katerih določitev je bila usklajena s podobnimi sodobnimi deli v tujini, navajata oba uvoda, vsak za svojo zvrst gradiva. Dosedanja interna, katalogizacijska obdelava rokopisov v NUK je avtorjema novih popisov rabila za osnovo, vendar je podrobna obdelava gradiva po določeni sistematičnosti in za javno objavo zahtevala preverjanje sedanjih in dopolnjevanje manjkajočih podatkov o avtorjih oziroma piscih rokopisov, strnjeno prikazovanje njihove vsebine (pri zbornikih in zapuščinah), iskanje podatkov o provenienci, beleženje referenc na prejšnje objave in še mnogo tega, kar zagotovo presega okvir zgolj rutinskega bibliografskega dela. O temeljitosti opravljenega dela pričata zlasti smotrna določitev bibliografskih elementov popisa in dosledna strnjenost teh popisov.

Po teh ugotovitvah bo skušalo nekaj pripomb opozoriti še na drugo doslednost, namreč na zvestobo izbrani metodi obdelave, ki je temeljni, a tudi najtežje izvedljivi zahtevek bibliografskega dela. Seveda ne pomenijo spodrsjlaji, ki smo jih opazili, zanikanje te prvine, kajti tudi takšna doslednost je razvidna iz celotnega dela. Zaporedje signatur, po katerem se razvrščajo zapisi, ni tudi kronološko zaporedje in zato gornje oznake »najstarejši« rokopisi za prvi zve-

zek in »najmlajši« rokopisi za drugi zvezek lahko samo na splošno in okvirno pomenijo tudi neko kronologijo, namreč glede na večino zapisov. Tako imamo v prvem zvezku kar 40 zapisov del, ki niso srednjeveški (najstarejši rokopisi, ampak sodijo po okvirni kronologiji v skupino novejših rokopisov (od 16. do 18. stoletja). V to skupino spadajo tudi 4 zapisi iz drugega zvezka (Ms 726, Ms 727, Ms 997 in Ms 998), en zapis v drugem zvezku (Ms 880) pa sodi kot srednjeveški rokopis po okvirni kronologiji celo v prvo skupino. Toda ob odločitvi za signaturno zaporedje zapisov kronologija ne more biti problem, če pa je, ga lahko reši dodatno kronološko kazalo (po zaključeni izdaji). Problematična pa se nam zdi metodologija obdelave. Iz uvoda in primerov v prvem zvezku so razvidni elementi popisa najstarejšega in novejšega gradiva (do 18. stoletja), ki so isti za obojno gradivo (razlikujejo se predvsem v tem, da se srednjeveškim rokopisom dodaja podatek o pisni podlagi: pergament, papir). Bistveno pa se razlikujejo elementi popisa pri najmlajšem gradivu (od 19. stoletja dalje) in so razvidni iz uvoda in primerov v drugem zvezku. Ker je narava gradiva terjala takšno dvojno obdelavo, bi bilo logično in dosledno, da metodologija zapisa vsakič upošteva vse elemente, določene za popis raznih zvrsti gradiva, in ne obratno, da se namreč ena metodologija prilagodi drugi, kadar se pač gradivo pojavi v takem okviru. Konkretno bi dejali, da na primer v primerjavi z navedenimi popisi srednjeveških kodeksov v prvem zvezku zelo moti pavšalen popis enakega kodeksa Ms 880 v drugem zvezku (ki je sicer glede na drugo metodologijo popoln).

V prvem zvezku (Ms 1 — Ms 99) opažamo nekaj nedoslednosti v značnicah zapisov. Avtorske značnice srednjeveških piscev bi morale

biti dosledno pisane v latinski in ne v nacionalni obliki: namesto Durand Guillaume v Ms 19 je pravilna značnica Durandus (Duranti) Guillelmus. Nasprotno pa bi morale biti značnice novejših piscev (od 16. stoletja dalje) pisane v nacionalni in ne v latinski obliki (izjema so lahko le bolj znana in uporabljana latinska imena humanistov 16. stoletja), pri čemer odloča oblika, določena v nacionalnih bibliografijah. Tako bi bila namesto Alfonsus Madritiensis v Ms 97 pravilna značnica Alfonso de Madrid, tako kot je pravilna nacionalna oblika značnice v Ms 94: Ignacio de Loyola. Pravilne so nacionalne oblike značnic v Ms 56, Ms 67 (! Matthaeus), Ms 73, Ms 84, Ms 87, Ms 88, Ms 98 in Ms 99, takšne pa bi morale biti še značnice v Ms 70: ne Schoppis Casparus, ampak Schoppe Kaspar, in v Ms 97: ne Hentenus, ampak Henten Johannes. Glede na Ms 99 ne bi Scharlichiju v kazalu (po SBL) slovenil imena Rajnald, ampak bi ga pisal Rinaldo (ker je bil Italijan), glede na Ms 47 pa bi v kazalu Stobaeus (po SBL) poleg Jurija poslovenil še priimek Stobej. — Stvarne značnice (kot so: Antiphonarium, Biblia, Breviarium, Calendarium, Canones, Graduale, Lectiones, Missale, Psalterium, Sermones itd.) uvajajo dolgo vrsto vpisov. Deloma so fingirane, deloma začetki naslovov (npr. Ms 25 in Ms 26), včasih uvajajo vpis, včasih pripisana dela (npr. Ms 39). Tukaj ni mogoče, da bi se spuščali v navedeno analizo teh značnic, vendar se nam zdi, da iz popisov ni vedno dovolj razvidno, ali so take značnice fingirane, ali pa prevzete po stvarnem naslovu. Če so namreč fingirane, bi jih bilo mogoče še neštetokrat uporabiti pri mnogih vpisih, ki jih sedaj kot značnice uvajajo začetne besede naslovov, zlasti pa za tista dela, ki so sedaj navedena za fingirano značnico »Anonyma« v samih vpisih. Praktično bi to pomenilo večjo

prisotnost in večjo doslednost pri navajanju anonimnih del v imenskem kazalu, če jih že tam navajamo pod skupnim geslom (Anonyma). Za primer vzemimo podgeslo »Psalterium« v kazalu, kjer je navedenih pet vpisov, med katerimi imata le dva to značnico (stvarno imensko geslo), drugi vpisi pa podgeslo kazala navajajo le v bešedilu naslova (predmetno geslo). Po eni strani je to nedoslednost, po drugi strani pa bi bilo lahko navedeno še marsikaj, kar se sicer tako ne imenuje, dejansko pa to je (prim. Ms 43). Pri podgeslu »Orationes« je v kazalu naveden le vpis Ms 42, po istih kriterijih kot v prejšnjem primeru pa bi morala biti navedena vsaj še vpisa Ms 44 in Ms 45. Podobno je pri podgeslu »Biblia«, kjer je označeno šest vpisov, med katerimi se eden nanaša na omembo v bibliografski opombi (Ms 28), vsi drugi pa na značnice, bodisi fingirane bodisi naslovne; ni pa v kazalu naveden vpis Ms 62, ki bi moral imeti prav takšno fingirano značnico, kot jo ima vpis Ms 25: Biblia VT. Na splošno lahko rečemo, da so v kazalu pod geslom »Anonyma« kot podgesla upoštevana predvsem tista anonimna dela, ki so vpisana pod katero zgoraj navedenih stvarnih značnic, ali pa tista dela, ki jih v popisu družijo fingirana stvarna značnica »Anonyma«, pri čemer je nedosledno, da kazalo ne beleži še cele vrste drugim anonimnih del. Majhna nedoslednost je tudi različna oblika fingirane značnice za anonimna dela: če je navedeno eno delo, ga uvaja avtorska značnica »anonymus« (namreč avtor), če pa je navedenih več del, jih uvaja stvarna značnica »anonyma« (namreč dela). — Redkim korporativnim značnicam v popisu bi se lahko pridružile še nekatere: podobno značnico kot Ms 85 bi terjal tudi vpis Ms 57 (Fundatio Lambergica), pri vpisih Ms 58, Ms 59, Ms 60, Ms 64 in Ms 66 pa bi lahko bila podobna značnica

kot pri vpisu Ms 68. Če pa so v kazalu latinske korporativne značnice poslovenjene (Cistercijanci, red), bi latinski obliki (Ordo Cisterciensis) pristajala vsaj kazalka na slovenski izraz. — In še nekaj pripomb k samemu kazalu: če slovenimo imena vladarjev, jih je treba dosledno, pa zato ni prav Carolus Crassus, ampak Karl III. Debeli, rimski cesar; če sta Andrej Blagajski (po SBL) in Sebastijan Lamberški po podatkih v zapisu »fratres uterini«, potem sta oba Ursini in ne samo prvi, drugi pa Lamberg; tudi bi lahko kazalo povedalo, da je Johannes Dubravijus Jan Skála z Doubravky; pogrešamo nekaj osebnih in krajevnih gesel oziroma kazalk (Bibavius Gulielmus, Saxonia), nekaj podgesel pri geslu »Anonyma« pa je odveč (Calendarium et necrologium, Epitaphium).

V drugem zvezku (Ms 700 — Ms 999) je obdelava v ožjem bibliografskem pomenu morda manj zahtevna, je pa zato toliko bolj zahtevna v vsebinskem pogledu, saj se elementi, določeni za popis, zvečine nanašajo na vsebino gradiva, ki jo prikazujejo vsebinske bibliografske opombe. Le-te so včasih zelo obširne in se nanašajo na istovrstne ali na raznovrstne naslove vsebine. Naslovi, kot so Pesmi, Pisma, Korespondenca, Spisi ipd., zahtevajo okvirno razporeditev po snovi ali po abecedno zaporedje naslovnikov oziroma dopisnikov. Teže je pri raznovrstnih naslovih, kot so ostaline in zapuščine, ki vključujejo vrsto različnih skupin gradiva, katerih vsaka uporablja svoje kriterije razvrščanja, zvečine abecedna zaporedja. Pri takih obsežnih bibliografskih opombah pogrešamo jasnejšo grafično podobo, ki je sedaj dovolj ne poudarja poševni tisk (kurziva) za skupinske naslove (saj jih v obsežnem gradivu komaj najdemo), pač pa bi bil na mestu polkrepki tisk in morda še odstavki za glavne skupine gradiva. — V skupini »Tuja korespon-

denca« pri vpisu Ms 973 smo opazili red: naslovnik — dopisnik, dočim ima ta skupina v vseh drugih zapisih (Ms 722, Ms 822, Ms 876, Ms 877 in Ms 972) obratni red: dopisnik — naslovnik, kar se nam zdi bolj logično. Seveda pa je v obširnejših skupinah »tuje korespondence« še posebno težko najti iskanega avtorja, ker uporablja naša bibliografija le eno abecedno zaporedje, ali naslovnikov ali dopisnikov. Ali ne bi rešila problema enotna abeceda dopisnikov in naslovnikov, pri čemer bi imel zapis naslovnika obliko kazalke na dopisnika? Take »notranje kazalke« v samem zapisu vsebine uporablja avtor v mnogih primerih (npr. Ms 972, Ms 973). — V kazalu smo opazili pet kazalk oziroma vodilk, ki posredno kažejo ali vodijo k vpisu Ms 819: Apih J., Gaspari M., Nušič B., Tomažič J. in Trst — Ljudski oder, Teh gesel v zapisu ni, marveč so tam le v kazalkah nakazana gesla: Celovec — Mohorjeva družba, Dunaj — Vesna, Beograd — Srpsko novinarsko udruženje, Ljutomer — Učiteljsko društvo in Regent I. Edina tovrstna gesla v kazalu, ki vsa posredno vodijo k istemu zapisu, pričajo, da je avtor v tem primeru spremenil metodo obdelave, da namreč ni uporabil »notranjih kazalk« za povezavo v zapisu, ampak da je samo v tem primeru prenesel to povezavo v kazalo. Ta sprememba metode pa tudi ni pravilna, saj morajo biti vsa gesla v kazalu razvidna tudi v zapisu in ni naloga kazala, da razširja ali dopolnjuje zapis. Če bi avtor ravnal tako, bi vsa zgoraj navedena gesla neposredno vodila v zapis Ms 819, v zapisu samem pa bi geslo imelo obliko kazalke na mesta, ki jih sedaj nakazuje kazalo. — In še nekaj drobnih pripomb: primerno bi bilo, da bi vpisa Ms 709 in Ms 956 imela enako značnico Blaznik Jožef; nesmotrno se zdi v kazalu povezovati z vodilkami tista gesla, ki vodijo v isti

zapis (npr. Dolinar Jožica); ker je bistvo vodilk, da so obojestranske, zato pogrešamo pri mnogih geslih vzvratne vodilke (npr. Cankar Francka); geslo »Spitz«, sicer na naslovnika, se nam ne zdi potrebno, ker zadostuje geslo na Albino Löffler; bolj potrebno bi se nam zdelo postaviti kazalko Jelovšek Zofka, ki se omenja v zapisih, kot kazalko Demetrovič Zofka, ki je v zapisih ni. In še tiskovna napaka, ki smo jo opazili v kazalu: geslo Šmihel spada k zapisu Ms 874 (ne 974).

Stanislav Kos

Das slowenische Bibliothekswesen. Zusammengestellt von Branko Berčič. Herausgegeben von Josef Stummvoll und Walter G. Wieser. Wien, Oesterreichisches Institut für Bibliotheksforschung, Dokumentations- und Informationswesen 1976. 95 str. 8°. Biblos-Schriften. Band 84.

Izredno mikavna, pomembna in dovolj reprezentativna publikacija, s katero je slovensko bibliotekarstvo prvič v svoji zgodovini v taki razsežnosti prestopilo državno mejo in je s temeljitim svojim prikazom namenjeno tujemu občinstvu in preko nemškega jezika tudi zainteresirani mednarodni javnosti. Sicer pa je knjiga separaten odtis iz dveh števil (3. in 4.) lanskega letnika (1975) strokovne avstrijske bibliotekarske revije Biblos, ki ga je njena redakcija izdala kot 84. zvezek svoje serije bibliotekarskih del pod naslovom Biblos-Schriften.

Knjigo uvajajo spremne besede, ki sta jih podpisala knjižničarska strokovnjaka, tudi pri nas dobro znani dr. Josef Stummvoll, upokojeni direktor avstrijske nacionalne biblioteke na Dunaju, in Walter G. Wieser. Izdajo knjige objektivno utemeljujeta s potrebo seznanjanja avstrijskih bibliotekarjev s stanjem